

Marijana Mladenov*

UDK: 341.01(497.11)
BIBLID: 0352-3713 (2014); 31, (1-3): 17-28
ORIGINALNI NAUČNI RAD

STATUS MEĐUNARODNIH IZVORA PRAVA U USTAVNOM PORETKU REPUBLIKE SRBIJE

REZIME: Status međunarodnih izvora prava u unutrašnjem pravnom poretku određen je kroz složen odnos međunarodnog i unutrašnjeg prava, odnosno kroz relevantna pravila o primeni međunarodnog prava. Ustav Republike Srbije iz 2006. godine utvrđuje navedeno pitanje prvenstveno u članovima 16, 18 i 194, koji i predstavljaju predmet razmatranja ovog rada. Temi će se pristupiti sa komparativnog aspekta i tom prilikom će biti izložena ustavna rešenja predmetnog pitanja u pojedinim državama. U okviru zaključnih napomena biće izneti određeni stavovi povodom identifikovanih problema za koje se smatra da mogu da doprinesu praksi.

Ključne reči: Ustav R. Srbije iz 2006., međunarodno pravo, hijerarhija pravnih akata.

Uvodna razmatranja

Status međunarodnih izvora prava u nacionalnim pravnim sistemima je u velikoj meri određen odnosom međunarodnog i unutrašnjeg prava. U pitanju je odnos koji sadrži izuzetno kompleksna teorijska pitanja koja izazivaju krupne praktične posledice, naročito ako se ima u vidu činjenica da raste broj oblasti koje su istovremeno predmet regulative kako međunarodnog, tako i unutrašnjeg prava.¹ Sam odnos međunarodnog i unutrašnjeg prava determinisan je međunarodnim i nacionalnim pravilima o primeni međunarodnog

* Mast. prav. asistent, Pravni fakultet za privredu i pravosuđe u Novom Sadu, Univerzitet Privredna akademija, Novi Sad, e-mail: mladenovmarijana@gmail.com

¹ Vidi opširnije: Etinski, R. (2004). Međunarodno javno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu, str. 8-12.

prava. Osnov za primenu međunarodnog prava državni organi prvenstveno pronalaze u ustavnim odredbama kojima se reguliše status međunarodnih izvora u domaćoj hijerarhiji pravnih akata, kao mogućnost neposredne primene i neposrednog dejstva međunarodnih izvora.²

Predmet razmatranja ovog rada biće ustavna pravila o položaju međunarodnih izvora prava u pravnom poretku Republike Srbije. U okviru navedene analize posebna pažnja biće posvećena terminološkoj komponentni ustavnih odredbi.³ Ustav Republike Srbije iz 2006. godine sadrži niz odredbi relevantnih za regulisanje složenog odnosa između međunarodnog i unutrašnjeg prava, a činjenica da opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori predstavljaju sastavni deo pravnog poretka Republike Srbije, Ustav Srbije svrstava u onu grupu ustava koji oslonac prilikom rešavanja navedenog kompleksnog odnosa pronalaze u doktrini koja smatra da su međunarodno i unutrašnje pravo delovi jedinstvenog pravnog sistema ili u tzv. monističkoj teoriji.

Kako bismo bili u mogućnosti da stvorimo realnu sliku o statusu međunarodnih izvora prava u našem pravnom poretku, nakon analize domaćih ustavnih odredbi, temi će se pristupiti i sa komparativnog aspekta i na sažet način će biti prikazana određena rešenja u navedenoj oblasti u različitim pravnim sistemima.

Rešenja Ustava Republike Srbije iz 2006. godine

Razmatranje predmetnog pitanja biće početo analizom člana 16, Ustava Republike Srbije koji se odnosi na međunarodne odnose i koji glasi:

„Spoljna politika Republike Srbije počiva na opšteprihvaćenim principima i pravilima međunarodnog prava.

Opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni su deo pravnog poretka Republike Srbije i neposredno se primenjuju. Potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu s Ustavom.“⁴

² Đajić, S. (2007). Praktikum za međunarodno javno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu, str. 204.

³ Profesor dr Radomir Lukić je u svojoj knjizi „Metodologija prava“ ukazao na važnost precizne pravne terminologije, naglašavajući da je nužno da jezik u pravu bude što bolji. Navedeno po: Alavuk, M., Matijašević, J., (2012). Principi (načela) na kojima se zasniva sprečavanje i kontrola zagađivanja medija životne sredine u zakonima o zaštiti životne sredine Republike Srbije, *Pravo – teorija i praksa*, 29 (10-12), str. 29.

⁴ Član 16, Ustava Republike Srbije.

Član 16 Ustava ustanovljava načelo ekvipariranosti međunarodnog i unutrašnjeg prava, stavljajući „u istu ravan Ustav i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava (isto je potvrđeno i u članu 127, stav 1, tačka 1)“.⁵ Na osnovu stava 2, člana 16, Ustava međunarodni izvori prava u našem pravnom sistemu jesu opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori. Ovi izvori prava se shodno članu 16 neposredno primenjuju, što dalje implicira da postoji mogućnost da se sudska presuda zasniva na opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava, kao i na potvrđenim međunarodnim ugovorima. U svetlu činjenice da član 38 Statuta Međunarodnog suda pravde⁶ kao izvore međunarodnog prava ne predviđa termin „opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava“, postavlja se pitanje da li ovakva terminološka nepreciznost može proizvesti negativne posledice i da li je intencija ustavotvorca bila da se kroz tumačenje navedene formulacije obuhvate i međunarodni običaji i opšta pravna načela u skladu sa članom 38 Statuta.⁷

Terminološka konfuzija je prisutna i u samom članu 16 Ustava. U kontekstu međunarodnih odnosa na koje se odnosi član 16 Ustav reguliše načela spoljne politike koja se zasnivaju na „opštepriznatim principima i pravilima međunarodnog prava“, da bi već narednom stavu istog člana, prilikom određivanja statusa međunarodnih izvora u unutrašnjem pravnom poretku, Ustav koristio druge termine „opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori“.⁸ U prilog terminološkim nedoslednostima, stoji i član 17 Ustava koji položaj stranaca reguliše „u skladu sa međunarodnim ugovorima“, pri čemu je izostavljenja formulacija korišćena u stavu 2, člana 16 „potvrđeni međunarodni ugovori“, kao i „opšteprihvaćena pravila

⁵ Videti više: Marković, R. (2006). Ustav Republike Srbije iz 2006 – kritički pogled, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 54 (2), str. 10.

⁶ Član 38 Statuta Međunarodnog suda pravde:

“1. Sud, čiji je zadatak da sporove koji su mu podneti rešava saglasno međunarodnom pravu, primenjuje:

- a) međunarodne konvencije, bilo opšte ili posebne, kojima ustanovljavaju pravila izričito priznata od država u sporu;
- b) međunarodni običaj, kao dokaz opšte prakse prihvaćene kao pravo;
- c) opšta pravna načela priznata od civilizovanih naroda;
- d) pod uslovom odredaba člana 59, sudske odluke i doktrinu najpozvanijih stručnjaka javnog prava raznih naroda, kao pomoćno sredstvo za utvrđivanje pravnih pravila.

2. Ova odredba ne prejudicira pravo Suda da jedan spor rešava ex aequo et bono, ako stranke u sporu na to pristanu. “

⁷ Đurović, D. (2009). Odnos unutrašnjeg i međunarodnog prava u pravnom poretku republike Srbije, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 57, (2), str. 343.

⁸ Pajvančić, M. (2008). Kontraverze ustavnog okvira zaštite ljudskih prava u: Radivojević Z., (urednik), Ustavne i međunarodnopravne garancije zaštite ljudskih prava: zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije, Niš, Pravni fakultet u Nišu, str. 247.

međunarodnog prava“. Ovakva situacija nas može dovesti do dileme da li Republiku Srbiju u sferi pravnog položaja stranaca obavezuju i međunarodni ugovori koji nisu ratifikovani, s obzirom da Ustav izričito upućuje na njih, iako oni na osnovu stava 2, člana 16 Ustava nisu deo unutrašnjeg pravnog poretka.⁹ Zatim, član 18 Ustava koji propisuje neposrednu primenu ljudskih prava u vezi tumačenja odredbi o ljudskim i manjinskim pravima navodi i termine „međunarodni standardi ljudskih i manjinskih prava i praksa međunarodnih institucija koje nadziru njihovo sprovođenje“, pri čemu se konkretno u datom kontekstu ne spominju opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori.¹⁰ Stoga možemo zaključiti da praksa Evropskog suda za ljudska prava ili Komiteta UN za ljudska prava, kao i Komiteta UN protiv torture i drugih surovosti, nehumanog i ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja, obavezuje Srbiju u pogledu tumačenja ustavnih odredbi o ljudskim i manjinskim pravima.¹¹

Član 16 Ustava izričito predviđa da ratifikovani međunarodni ugovori podležu oceni ustavnosti, o čemu odlučuje Ustavni sud.¹² Ovo pravilo se ne odnosi i na opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava. Imajući u vidu činjenicu da su i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i ratifikovani međunarodni ugovori deo unutrašnjeg pravnog sistema i da se neposredno primenjuju, bilo bi opravdano očekivati da ovi izvori imaju jednak status u našem pravnom sistemu, iako nas ustavne odredbe u vezi sa kontrolom ustavnosti dovode do drugačijeg zaključka. Po pitanju ocene ustavnosti međunarodnih ugovora, treba ukazati na još jednu terminološku nedoslednost u našem Ustavu. Naime, dok član 16 sadrži pravilo da „potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu s Ustavom“, član 194 propisuje da „potvrđeni međunarodni ugovori ne smeju biti u suprotnosti sa Ustavom“. Ostaje nedoumica da li je reč o terminološkom nedostatku Ustava ili je u pitanju različit kvalitet, obim i sadržaj kontrole ustavnosti.¹³

U vezi sa statusom međunarodnih izvora prava u našem pravnom sistemu, svakako bi trebalo razmotriti i članove 142 i 145 Ustava. Član 142 Ustava se odnosi na načela sudstva i predviđa da sudovi sude „na osnovu Ustava,

⁹ Pajvančić, M. (2009). Komentar Ustava Republike Srbije, Beograd, Fondacija Konrad Adenauer, str. 26.

¹⁰ Član 18 Ustava Republike Srbije,

¹¹ Milanović, M., Hadži Vidanović, V. (2006). Međunarodno pravo i ljudska prava u Predlogu Ustava Srbije, *Srpska pravna revija*, (5), str. 63.

¹² Čl. 167 Ustava Republike Srbije.

¹³ Pajvančić, M. op. cit. str. 25.

zakona i drugih opštih akata, kada je to predviđeno zakonom, opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava i potvrđenih međunarodnih ugovora.“¹⁴

Sa druge strane, član 145 Ustava propisuje akte na osnovu kojih se donose sudske presude u potpunosti izostavlja „opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava“.¹⁵ Ovakvo ustavno rešenje ostavlja nedoumicu sa velikim praktičnim posledicama, da li će se ova odredba tumačiti u vezi sa drugim odredbama, tako da „opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava“ mogu da predstavljaju osnov sudskih presuda ili će pak striktno poslužiti kao ustavna podloga za izbegavanje ovog pravnog izvora.

Kada je u pitanju hijerarhija pravnih normi u Republici Srbiji, Ustav iz 2006. godine uvodi jednu novinu da se umesto opšte formulacije o primatu međunarodnog prava, utvrdi jasna hijerarhija izvora prava. U Ustavu Srbije iz 1990. godine se nije nalazila ovakva odredba, s ozirom da Srbija u vreme njegovog donošenja nije bila samostalna suverena država. Ustavna povelja je izričito predviđala u članu 16 primat međunarodnog prava propisujući da „ratifikovani međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava imaju primat nad pravom Srbije i Crne Gore i pravom država članica“.¹⁶

Ustav Republike Srbije iz 2006. godine reguliše hijerarhiju domaćih i međunarodnih pravnih izvora na sledeći način:

„Pravni poredak Republike Srbije je jedinstven.

Ustav je najviši pravni akt Republike Srbije.

Svi zakoni i drugi opšti akti doneti u Republici Srbiji moraju biti saglasni sa Ustavom. Potvrđeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava deo su pravnog poretka Republike Srbije. Potvrđeni međunarodni ugovori ne smeju biti u suprotnosti sa Ustavom.

Zakoni i drugi opšti akti doneti u Republici Srbiji ne smeju biti u suprotnosti sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava.“¹⁷

Član 194 Ustava izričito utvrđuje da Ustav predstavlja najviši pravni akt. Ono što u teoriji izaziva različita mišljenja, a u praksi nedoumice, jeste mesto opšteprihvaćenih pravila međunarodnog prava u hijerarhiji izvora. Postavlja se pitanje da li opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava imaju isti položaj kao i potvrđeni međunarodni ugovori i kao takvi se nalaze direktno ispod Ustava ili imaju istu pravnu snagu kao Ustav uzimajući u obzir da Ustav propisuje da potvrđeni međunarodni ugovori ne smeju biti u suprotnosti sa

¹⁴ Član 142 Ustava Republike Srbije.

¹⁵ Član 145 Ustava Republike Srbije.

¹⁶ Marković, R. op.cit. str. 11.

¹⁷ Član 194 Ustava Republike Srbije.

Ustavom, ali ne i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava. Zakoni i drugi opšti akti ne smeju biti u suprotnosti sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava. Mesto potvrđenih međunarodnih ugovora u okviru unutrašnjeg pravnog sistema je na ovaj način ustanovljeno između samog Ustava i zakona.

Zakon ili drugi opšti akt koji je u suprotnosti sa potvrđenim međunarodnim ugovorima i opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava se neće primenjivati. Problemu sukoba zakona ili drugog opšteg akta i navedenih međunarodnih izvora se može pristupiti na dva načina. Prvi podrazumeva da sud ili drugi državni organ u toku nekog redovnog postupka zaključuje da je zakon ili drugi opšti akt koji su u obavezi da primene u konkretnom slučaju protivan nekom pravilu međunarodnog prava koje je kao takvo predviđeno potvrđenim međunarodnim ugovorima ili opšteprihvaćenim pravilima međunarodnog prava. Ukoliko je u pitanju međunarodno pravilo dovoljno jasno, odnosno tzv. samoizvršivo (self-executing) pravilo podobno za neposrednu primenu, sud ili drugi državni organ mogu da ga direktno primene na određeno činjenično stanje. Ovakva situacija ne podrazumeva da zakon kao takav prestaje da važi, već samo da se neće primeniti u konkretnom predmetu.¹⁸ Drugi način podrazumeva mogućnost da Ustavni sud na osnovu članova 167 i 168 Ustava u postupku apstraktne kontrole zakona ili drugog opšteg akta nađe da on nije u saglasnosti sa međunarodnim pravom.¹⁹ U ovoj situaciju, a suprotno prethodno navedenoj, takav akt bi prestao da važi.²⁰

Ukoliko je međunarodni ugovor u suprotnosti sa ustavnim odredbama, on se ne može primenjivati u okviru unutrašnjeg pravnog sistema, što ne mora nužno da znači da takav ugovor i ne obavezuje Republiku Srbiju sa aspekta međunarodnog prava. Međunarodni ugovor koji je stupio na snagu obavezuje Republiku Srbiju na osnovu člana 27 Bečke konvencije o ugovornom pravu koji utvrđuje nemogućnost države da opravda neizvršavanje ugovora pozivanjem na svoje unutrašnje pravo.²¹ Stoga, usled neizvršavanja međunarodnog ugovora koji je u suprotnosti Ustavom, Republika Srbija

¹⁸ Mora se odmah naglasiti da ovaj pristup jeste osporavan u teoriji pre svega kroz pitanje da li redovni sud, koji smatra da je određen zakon u suprotnosti sa ratifikovanim međunarodnim ugovorom, može da odbije primenu zakona i da konkretni slučaj reši neposrednom primenom potvrđenog međunarodnog ugovora kao akta više pravne snage ili je pak dužan da zastane sa postupanjem i da pokrene postupak za ocenu ustavnosti i zakonitosti spornog akta. Videti više: Đurović, D., op.cit. str. 345.

¹⁹ Videti više: Slavnić, L. (2007). Ustavni sud Srbije u novom Ustavu Srbije, *Pravo - teorija i praksa*, 24 (5-6), str. 28.

²⁰ Milanović, M., Hadži Vidanović, V. op. cit. str. 65.

²¹ Član 27 Bečke konvencije o ugovornom pravu.

može biti međunarodnopravno odgovorna. Postoji opcija da nadležni politički akteri (Narodna skupština i predsednik Republike) odbiju ratifikaciju ugovora na osnovu uočene nesaglasnosti sa Ustavom. Sve i da Narodna skupština u takvoj situaciji sporan ugovor potvrdi zakonom, ukoliko taj zakon predsednik Republike ne proglasi ukazom i ne prosledi ratifikacione instrumente depozitaru međunarodnog ugovora, Ustavni sud može na osnovu člana 169 Ustava da oceni ustavnost takvog zakona po zahtevu najmanje jedne trećine narodnih poslanika.²² U navedenom postupku Ustavni sud može da zaključi da je međunarodni ugovor u skladu sa Ustavom i u tom slučaju postupak za ocenu ustavnosti se ne može ponovo pokrenuti. Ukoliko ipak Ustavni sud ustanovi da međunarodni ugovor jeste u suprotnosti sa Ustavom, jedina mogućnost da takav ugovor bude ratifikovan jeste promena Ustava.

Evropska komisija za demokratiju putem prava (Venecijanska komisija) je dajući mišljenje o Ustavu Srbije ukazala na činjenicu da je Republika Srbija obavezana Bečkom konvencijom o ugovornom pravu, stoga je i naglasila da predviđena hijerarhija pravnih izvora može proizvesti eventualnu međunarodnopravnu odgovornost Republike Srbije u slučaju neprimenjivanja zaključenog međunarodnog ugovora zbog njegove nesaglasnosti sa Ustavom. U svojoj oceni Ustava Republike Srbije, preciznije u komentaru člana 16 Ustava, Venecijanska komisija između ostalog ističe i da se ustavne odredbe ne mogu tumačiti bez obaziranja na međunarodno pravo, već da se Ustav mora tumačiti na način da se izbegne svaki sukob sa međunarodnim pravom, što je praksa i u uporednom pravu.²³

U kontekstu analize odnosa međunarodnog i unutrašnjeg prava, svakako je važno spomenuti i da Ustav Republike Srbije iz 2006. godine ne sadrži integrativnu klauzulu.²⁴ Ova činjenica ima implikacije po pristupanje naše države Evropskoj uniji, usled propuštene mogućnosti da se ustanovi osnov za preuzimanje obaveza koje bi proistekle iz članstva Republike Srbije u Evropskoj uniji.

²² Član 169 Ustava Republike Srbije.

²³ Mišljenje o Ustavu Srbije, Evropska komisija za demokratiju putem prava, str. 6.

²⁴ Pajvančić, M. (2011). Ustavne kontraverze i procedure (raz)rešavanja ustavnih konflikata, Tematski broj Ustav Republike Srbije – pet godina posle (2006-2011), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu i Pravnog fakulteta u Kragujevcu, str. 21.

Komparativni prikaz – pregled ustavnih rešenja pojedinih zemalja

Ustav Savezne Republike Nemačke²⁵ reguliše status međunarodnih izvora prava u unutrašnjem pravnom poretku u članu 25, propisujući da opšta pravila međunarodnog prava predstavljaju sastavni deo saveznog prava. Isti član ustanovljava prioritet opštih pravila međunarodnog prava nad zakonima, kao i njihovo neposredno dejstvo. Dalje, član 59 Ustava ustanovljava da “međunarodni ugovori koji regulišu političke odnose savezne države ili koji regulišu neko pitanje iz nadležnosti savezne države moraju dobiti saglasnost, odnosno biti zaključeni uz učešće tela nadležnog na saveznom nivou za određeno pitanje.” Nakon što Bundestag odobri međunarodni ugovor (odobrenje se daje u formi saveznog zakona), predsednik savezne države može da ratifikuje ugovor i na taj način on postaje deo unutrašnjeg pravnog poretka nakon što stupi na snagu na međunarodnom planu.²⁶

Član 10 Ustava Republike Italije²⁷ utvrđuje da se pravni poredak Italije usklađuje se opštim principima međunarodnog prava. U teoriji su prisutni stavovi da određeni izvori međunarodnog prava u italijanskom pravnom sistemu mogu da uživaju ustavni rang.²⁸ U prilog ovoj činjenici govori i član 117 Ustava koji ustanovljava da država i regije vrše zakonodavnu vlast u skladu sa Ustavom, a u granicama utvrđenim pravom Evropske unije i međunarodnim obavezama.

Španija u članu 10 Ustava²⁹ propisuje da će se osnovna prava i obaveze predviđena Ustavom tumačiti u skladu sa Opštom deklaracijom o ljudskim pravima i međunarodnim ugovorima i sporazumima koje je ratifikovala Španija. Da bi međunarodni ugovor bio inkorporisan u unutrašnji pravni poredak, mora da ispuni tri zahteva.³⁰ Prvi se odnosi na uslov da Parlament mora prethodno da odobri ugovor ukoliko se on odnosi na slučajeve taksativno nabrojane u samom Ustavu. Sledeći zahtev podrazumeva objavljivanje

²⁵ Ustav Savezne Republike Nemačke iz 1948., (2004). *Prava čoveka*, (9-10).

²⁶ Young, K. (1999). Implementation of International Law in the Domestic Laws of Germany and Australia: Federal and Parliamentary Comparisons, *Adelaide Law Review*, 21 (2), p. 184.

²⁷ Ustav Italije iz 1947. sa izmenama i dopunama, (2002). *Prava čoveka*, (5-6).

²⁸ Peters, A., (2009). Supremacy Lost: International Law Meets Domestic Constitutional Law, *Vienna Online Journal on International Constitutional Law*, 3 (3), p. 186.

²⁹ Ustav Španije iz 1978., (2003). *Prava čoveka*, (3-4).

³⁰ Marsden, G., (2007). Legal System of Spain, IALS Conference Learning from Each Other: Enriching the Law School Curriculum in an Interrelated World, p. 220.

ugovora u službenom glasniku, dok treći zahtev predviđa ustavnu reviziju ukoliko međunarodni ugovor sadrži odredbe suprotne Ustavu.

Status međunarodnih izvora u unutrašnjem pravnom sistemu Francuske Republike regulisan je u okviru Glave VI Ustava iz 1958. godine.³¹ Član 55 Ustava utvrđuje da međunarodni ugovori i sporazumi koji su ratifikovani i potvrđeni na propisan način, nakon objavljivanja, imaju jaču pravnu snagu od zakona pod uslovom reciprociteta. Ustav Četvrte Republike (Ustav iz 1946. godine) nije predviđao hijerarhiju međunarodnih i unutrašnjih izvora prava. Naime, navedena hijerarhija je uspostavljena Ustavom Pete Republike (Ustav iz 1958. godine) i tad je ustanovljen apsolutni primat Ustava kao najvišeg pravnog akta u državi.³²

Kad je reč o međunarodnim ugovorima u oblasti zaštite ljudskih prava, naročito o Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, ustavi pojedinih država (Ustavi Rumunije, Slovačke i Češke Republike) eksplicitno utvrđuju primat navedenih ugovora u odnosu na unutrašnje pravne akte.³³

Zaključak

Razmatranje statusa međunarodnih izvora prava u ustavnom poretku Republike Srbije dovodi do brojnih nedoumica u vezi sa tumačenjem ustavnih odredbi. Stoga se i nameće zaključak da Ustav Republike Srbije ne sadrži potpuno precizna rešenja u ovoj oblasti. U radu su istaknute brojne protivrečnosti u samom Ustavu, kao i nedoslednost koja je u velikoj meri prisutna u navedenoj problematici.

Ustavni poredak Republike Srbije se čvrsto zasniva na monističkoj teoriji u pogledu odnosa međunarodnog i unutrašnjeg prava, iako Ustav iz 2006. godine za razliku od Ustavne povelje, predviđa da potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu sa Ustavom. Ustav jeste najviši pravni akt u našem pravnom sistemu i potvrđeni međunarodni ugovori moraju biti u skladu sa njim, ali to nikako ne sme da znači da se Ustav tumači proizvoljno i potpuno nezavisno od pravila međunarodnog prava. Naime, neophodno je da tumačenje ustavnih odredbi podrazumeva poštovanje i primenu pravila međunarodnog prava. Suprotan stav bi nesumnjivo rezultirao međunarodno-pravnom odgovornošću Republike Srbije. Ustav ustanovljava i da potvrđeni

³¹ Ustav Francuske Republike iz 1958., sa izmenama i dopunama (2003). Prava čoveka, (7-8).

³² Marrani, D. (2010). A Love-Hate Relationship: France and European Law, *Columbia Journal of European Law*, 16 (2), p.174.

³³ Peters, A., op.cit. str. 185.

međunarodni ugovori imaju primat nad unutrašnjim propisima (zakonima i drugim opštim aktima), stoga su sudovi i drugi državni organi u obavezi da taj primat i poštuju. U pogledu zaštite ljudskih i manjinskih prava, međunarodni standardi u ovoj oblasti, kao i praksa međunarodnih institucija koje nadziru njihove sprovođenje, predstavljaju neizostavan i ključan segment tumačenja ovih ustavnih odredbi.

Status međunarodnih izvora prava u unutrašnjem pravnom sistemu sadrži kako dimenziju poštovanja načela suverenosti jedne države, tako i koncepciju koja brani postojanje i suštinu međunarodnog prava ustanovljavajući njegov primat u odnosu na unutrašnje pravo. Jasno je da su u pitanju dva apsolutno suprotstavljena stava i upravo ovaj sukob često dovodi do protivrečnosti u pravnoj regulativi. Mirenje navedenih principa u cilju formiranja što jasnijih pravila u ovoj oblasti zadatak je kako pravne teorije, tako i sudskih organa. Ostaje pitanje da li su nedoslednost i nepreciznost našeg Ustava u razmatranoj oblasti, rezultat samo navedenog sukoba ili razloge treba potražiti i van toga.

Posmatrano u celini, mišljenje autora je da su rešenja Ustava po pitanju statusa međunarodnih izvora prava u unutrašnjem pravnom sistemu relativno prihvatljiva, ali ne smemo zanemariti uočene nedostatke, kao i potrebu otklanjanja istih.

Marijana Mladenov

MA, Assistant, The Faculty of Law for Commerce and Judiciary of the University of Business Academy in Novi Sad

The Status of International Law Sources in the Constitutional Order of Republic of Serbia

A b s t r a c t

The status of the international law sources in the domestic legal order is determined by a complex relationship between both the international and domestic law, respectively by the relevant rules concerning the implementation of the international law. The Constitution of Republic of Serbia from 2006 regulates this question primarily in Articles 16, 18 and 194 which represent the subject matter of this paper. The main issue of the paper will also be approached from a comparative point of view by analyzing relevant constitutional provisions of certain countries. Certain views concerning the identified

problems will be presented in the concluding remarks in order to contribute to the practice.

Key words: The Constitution of Republic of Serbia from 2006, the International law, the Hierarchy of legal acts

Literatura

1. Alavuk, M., Matijašević, J. (2012). Principi (načela) na kojima se zasniva sprečavanje i kontrola zagađivanja medija životne sredine u zakonima o zaštiti životne sredine Republike Srbije, *Pravo – teorija i praksa* 29 (10-12), str. 29-40.
2. Bečka konvencija o ugovornom pravu (1969). Službeni list SFRJ Međunarodni ugovori i drugi sporazumi, br. 30/72.
3. Đajić, S. (2007). Praktikum za međunarodno javno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu.
4. Đurović, D. (2009). Odnos unutrašnjeg i međunarodnog prava u pravnom poretku republike Srbije, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 57 (2), str. 338-353.
5. Etinski, R. (2004). Međunarodno javno pravo, Novi Sad, Pravni fakultet u Novom Sadu.
6. Marković, R. (2006). Ustav Republike Srbije iz 2006 - kritički pogled, *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*, 54 (2), str. 5-46.
7. Marrani, D. (2010). A Love-Hate Relationship: France and European Law, *Columbia Journal of European Law*, 16, (2). pp. 171- 189.
8. Marsden, G. (2007). Legal System of Spain, IALS Conference Learning from Each Other: Enriching the Law School Curriculum in an Interrelated World, pp. 219-223., (2013, April 15) preuzeto sa: <http://www.ialsnet.org/meetings/enriching/marsden.pdf>
9. Milanović, M., Hadži-Vidanović, V. (2006). Međunarodno pravo i ljudska prava u Predlogu Ustava Srbije, *Srpska pravna revija*, (5), str. 62 - 73.
10. Mišljenje o Ustavu Srbije, Evropska komisija za demokratiju putem prava, usvojeno na 70. plenarnoj sednici Komisije (Venecija, 17–18. mart 2007.), (2013, Maj 20) preuzeto sa: [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)004-srb.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)004-srb.pdf)
11. Pajvančić, M. (2008). Kontraverze ustavnog okvira zaštite ljudskih prava u: Radivojević Z., (urednik), Ustavne i međunarodnopravne garancije

- zaštite ljudskih prava: zbornik radova sa međunarodne naučne konferencije, Niš, Pravni fakultet u Nišu, str. 245 – 261.
12. Pajvančić, M. (2011). Ustavne kontraverze i procedure (raz)rešavanja ustavnih konflikata, Tematski broj Ustav Republike Srbije – pet godina posle (2006-2011), Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu i Pravnog fakulteta u Kragujevcu, str. 22 – 33.
 13. Peters, A. (2009). Supremacy Lost: International Law Meets Domestic Constitutional Law, *Vienna Online Journal on International Constitutional Law*, 3 (3). pp. 170-198.
 14. Slavnić, Lj. (2007). Ustavni sud Srbije u novom Ustavu Srbije. *Pravo - teorija i praksa*, 24 (5-6), 25-35.
 15. Statut Međunarodnog suda pravde, *Sl. list DFJ*, 69/45
 16. Ustav Francuske Republike iz 1958., sa izmenama i dopunama (2003). *Prava čoveka*, (7-8).
 17. Ustav Italije iz 1947. sa izmenama i dopunama, (2002). *Prava čoveka*, (5-6).
 18. Ustav Republike Srbije, *Sl. glasnik Republike Srbije*, 83/06.
 19. Ustav Savezne Republike Nemačke iz 1948., (2004). *Prava čoveka*, (9-10).
 20. Ustav Španije iz 1978., (2003). *Prava čoveka*, (3-4).
 21. Young, K. (1999). Implementation of International Law in the Domestic Laws of Germany and Australia: Federal and Parliamentary Comparisons, *Adelaide Law Review*, 21 (2), pp. 177-208.